

★ Wie maakte de EMMAUSGANGERS?

ER IS EEN tendentie, zowel in de pers als onder de mensen merkbaar, om Van Meegeren te idealiseren. Over het feit, dat hij een schilderijvervalser is, en indien hij de Emmausgangers heeft gemaakt, een verrassend knap vervalser, die echter desondanks een bedrieger genoemd moet worden, wordt steeds minder gerept. Maar steeds meer treedt een man voor het voetlicht, met het aureool van miskend genie, die de klassieke wanhoopsdaad begaat om erkenning te bereiken. Deze verschuiving in de commentaren, kan een zeer verklaarbare oorzaak hebben. Er wordt over het geval en omdat zijn nieuwe schilderij nog niet voor het publiek toegankelijk is en omdat de autoriteiten in oude schilderijen zoveel gloeiende kolen op hun hoofden gestapeld hebben gekregen dat zij er het zwijgen toe deden, hoofdzakelijk door verslaggevers geschreven. Nu zijn dit uiteraard lieden, die van schilderen weinig of geen verstand hebben. Maar welk een prachtige gelegenheid overigens voor deze interviewers, om eens ongestraft de deskundigen aan de kaak te stellen—want ze hebben zich toch maar grandioos vergist, nietwaar—en hoog op te geven van Van Meegeren's geniale gave. Men praat nog wat over lapis lazuli, van de bereidheid der regeringsautoriteiten, materiaal uit Engeland voor hem te halen—wanneer zullen deze autoriteiten voor de niet-ervalsende Nederlandse schilders eens wat penselen en materiaal halen? Men spreekt over craquelure, laat een paar handig afgesneden detailfoto's afdrucken en aan het publiek is nu overgelaten, een ontdekking van een genie te doen in de anders zo ontoegankelijke oorden der kunst. En dat doet het maar al te graag.

Maar er is ook een tweede oorzaak voor deze glorificatie. Er is een groep met meer kunstbesef, die niets liever zou willen, dan deze bewondering te delen. Het zijn niet de slechtsten onder de schilderijliefhebbers. Zij hebben nog steeds de hoop niet opgegeven, dat een terugkeer van de Gouden Eeuw mogelijk is, en dat Mondriaan, v.d. Leek, Braque en anderen niet de enigen zijn,

(Vervolg van bladz. 631)

In het begin van haar bestaan heeft de Nederlandsche Volks Beweging in manifesten e.d. serieuze pogingen gedaan tot versterking van het gevoel voor openbare zedelijkheid. Sindsdien echter is zij hoe langer hoe verder het politieke pad opgegaan. En straks zal zij, door middel van een comité uit haar leden, waarschijnlijk op indirecte wijze aan de verkiezingen deel nemen.

Misschien is deze ontwikkeling van de Nederlandsche Volksbeweging tot een orgaan van actueel staatkundig leven, noodzakelijk—ik laat dit nu in het midden. Maar een orgaan tot versterking van ons gevoel voor eerlijkheid kunnen we nog maar heel kort missen. Weet ge, het aantal doodgewoon-fatsoenlijke mensen in Nederland wordt door dit geknoei en gescharrel met fooien en omkoopertjes, hoe langer hoe kleiner en iedereen krijgt langzamerhand de neiging om tegen zijn buurman te zeggen: "Wie Uwer zonder zonde is, hij werpe den eersten steen . . ."

KANTEKLEER.

Een reproductie van het bekende schilderij waarover zooveel te doen is geweest: "De Emmausgangers," dat door het Museum Boymans te Rotterdam werd aangekocht als een Vermeer, doch waarvan thans H. van Meegeren de schilder beweert te zijn

die ons mogen tonen, hoe er geschilderd moet worden. Voor hen zou er dus een schilder ontdekt zijn, een wanhopige weliswaar, één, die eerst een vervalsing moest maken om erkend te worden, maar een, die even goed als de zo geliefde 17-eeuwers kan schilderen, even ontroerend als Vermeer, en misschien ook als Rubens en Hals. Want ook dezen zou van Meegeren vervalst hebben, mompelt men. En dat in een tijd, zo arm aan schildertechniek. Een schilder, die vele van onze kunstbeoordelaars met zijn Emmausgangers tot extase bracht en de rij kon openen van een rij kunstenaars, wier werken de schier ondragelijk geworden last van 7 eeuwen schilderkundige traditie van hun schouders zouden kunnen afnemen, de woorden van Spengler onwaar zouden maken, dat de Europese schilderkunst haar hoogste punt in de 17e eeuw zou "gehad" hebben en de theorie van Ortega y Gasset zou logenstraffen, dat de schilderkunst ad absurdum was gevoerd.

Maar—ik zou bijna "gelukkig" zeggen, want de bovengenoemde kunstminnaars zijn wel wat erg naïf—het laatste schilderij van Van Meegeren "Jezus in de Tempel" zal een einde aan de illusie maken. Ik was reeds sceptisch over het schilderij gestemd, toen ik de reproductie had gezien, maar ik wachtte met een oordeel, tot ik het doek in werkelijkheid zag, wetende, hoe sterk afbeelding en origineel soms kunnen verschillen.

Een zekere G. H. Wallagh klaagt in *Ons Vrije Nederland*, "hoe spijtig het is, dat hij het schilderij niet in kleuren aan zijn lezers kan tonen, want de kleur is overwegend imposant." Ook "de wonderlijk geslaagde stofuitdrukking van het kleed van Christus, die zonder twijfel de toets der vergelijking met Vermeer doorstaat" zou hij U graag willen tonen. Maar, lezer, ik, die het doek heb gezien, geloof niet, dat U er veel plezier aan zoudt beleven. Want, zou dit slecht geschilderde doek, onedel van kleur, ontstellend door de zwak geschilderde handen en zijn onnozele plooiën der

gewaden, moeten lijken op een 17-eeuws schilderij? Hoe kan iemand hier in hemelsnaam praten van stofuitdrukking, als men het machteloze lapwerk ziet, dat het blauwe kleed van Jezus moet voorstellen en wat te denken van de groene lijkkleur van de handen in de schaduw? Mijn eerste opwelling was: deze man kan de Emmausgangers niet gemaakt hebben! Maar er is desondanks enige overeenkomst. Zou hij een helper hebben gehad? Maar dan weer: de handen van den Christus in de Emmausgangers, een der zwakke plekken in dit schilderij, zijn juweeltjes van peinture vergeleken met de griezelhandjes van de "Christus in de Tempel." Hoe fraai is de rechterfiguur op de "Emmausgangers" met de zorgvuldig en goed gecopieerde handen, gecopieerd naar die van de "Astronoom" van Vermeer! Ik zou zo verder kunnen gaan. Van Meegeren heeft, omdat dit schilderij geen "echte" vervalsing moest zijn, de craquelure achterwege gelaten. In de meest rechtse kop zijn verbarsten zichtbaar, die ontstaan zijn, doordat over een slechtgedroogde onderlaag heen geschilderd is, of te vroeg en te sterk is gevernist. Dit kan alleen het tegendeel van oud bewijzen, want oude meesters maakten zulke fouten bijna nooit. (U begrijpt natuurlijk al, dat de knappe G. H. Wallagh deze barsten direct als echte, oude craquelure herkend heeft.)

Een kat in het nauw maakt rare sprongen. Een gevangenis is geen prettige plaats. En dat van Meegeren alles aangepakt heeft, om er uit te komen, zal ik hem niet verwijten. Maar elke sprong uit het donker is niet altijd naar het licht. Hij had dit schilderij niet moeten maken, want het zal zijn roemloos einde als vervalser bewijzen en de vraag is weer urgent, wie de Emmausgangers gemaakt heeft of wie hem daarbij hielp.

Maar er is nog een portretschilder Van Meegeren. Ik zou hem, zonder aarzelen, een plaats willen geven tussen de leden van Arti of van St. Lucas.

A. C. WILLINK.